

Dr hab. Zofia Kolbuszewska, Prof. UWr
Zakład Literatury i Kultury Amerykańskiej
Instytut Filologii Angielskiej
Uniwersytet Wrocławski

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Marzeny Kraszewskiej
pt.**

***Representations of Academic Community in University Narratives*
[Obraz społeczności akademickiej w narracjach uniwersyteckich]**

Mgr Marzena Kraszewska przedstawiła do oceny rozprawę doktorską pt. *Representations of Academic Community in University Narratives* (Obraz społeczności akademickiej w narracjach uniwersyteckich). Odczytuję pracę doktorską mgr Kraszewskiej jako swojego rodzaju uzupełnienie toczonych w Polsce od lat dyskusji nad kształtem, rolą i zadaniem uniwersytetu, wyższego wykształcenia i akademickiej społeczności, angażujących środowiska akademickie i opinię publiczną w kraju. Ukształtowany w ramach paradygmatu uniwersalistycznego humanizmu nostalgiczny obraz akademickiej społeczności, do którego autorka pośrednio się odwołuje formułując tezę o wyjątkowości i odrębności charakteru i sposobu funkcjonowania tej społeczności, w sytuacji nieustającego kryzysu i permanentnej reformy szkolnictwa wyższego nabiera wydźwięku nader ironicznego. Istotnie, tematyka rozprawy mgr Kraszewskiej jest bardzo aktualna. Stosując narzędzia należące do dziedziny komparatystyki literacko-kulturowej doktorantka zestawia przedstawienia wybranych płaszczyzn funkcjonowania społeczności akademickiej w literackich i filmowych narracjach akademickich z kręgu kultury anglosaskiej i polskiej.

Praca posiada bardzo przejrzystą i starannie przemyślaną strukturę, na którą składa się siedem rozdziałów, wprowadzenie i zakończenie. Dysertacja opatrzona jest liczącą dwadzieścia osiem stron bibliografią świadczącą o skrupulatności autorki, jej dogłębnej znajomości źródeł podmiotowych należących do gatunku narracji uniwersyteckich i doskonałej orientacji w literaturze krytycznej dotyczącej omawianych w dysertacji utworów literackich i filmowych.

We wprowadzeniu doktorantka przedstawia przedmiot swoich rozważań – narracje uniwersyteckie w angielskiej, amerykańskiej i polskiej literaturze oraz filmie – i zakreśla ramy czasowe swojego projektu badawczego – od ostatnich dziesięcioleci XX wieku do końca drugiej dekady XXI wieku. Autorka rozprawy stawia tutaj również tezę, że społeczność akademicka przedstawiana jest w narracjach uniwersyteckich jako wyjątkowy świat, wyodrębniona enklawa, której funkcjonowanie znacząco różni się od organizacji życia codziennego na zewnątrz. Ponadto, autorka wstępnie definiuje we wprowadzeniu gatunek narracji uniwersyteckich, zawierający w sobie *academic novels* (powieści akademickie), *campus novels* (powieści kampusowe), *college novels* (powieści, których akcja toczy się w kolegium lub dotyczy studentów niższych lat studiów), *university novels* (powieści uniwersyteckie) oraz *college movies* (filmy, których akcja toczy się w kolegium lub dotyczy studentów niższych lat studiów) oraz zawęża listę potencjalnych protagonistów takich utworów do studentów, profesorów, pracowników administracji i personelu odpowiedzialnego za praktyczne funkcjonowanie uczelni.

Doktorantka definiuje we wprowadzeniu również takie pojęcia jak społeczność akademicka i pokrótce omawia specyfikę tej społeczności oraz występujące w niej napięcia i konflikty. Swoją dyskusję pojęcia społeczności akademickiej doktorantka opiera na wprowadzonym przez Benedicta Andersona pojęciu wspólnoty wyobrażonej. Użycie koncepcji Andersona uważam

za bardzo trafne poszerzenie warsztatu metodologicznego. Jestem jednak zdania, że doktorantka nie wykorzystała w pełni potencjału pojęcia wspólnoty wyobrażonej, której zmitologizowanej i zideologizowanej odrębności nie sposób oddzielić od transgraniczności i materialności procesów historycznych i kulturowych kształtujących tę wspólnotę.

Wprawdzie już na str. 8 dysertacji pojawia się ostrzeżenie dotyczące percepcji wyjątkowości wspólnoty, której wyodrębnienie z rzeczywistości może okazać się iluzją: "However, there is always a danger that such uniqueness of nations or communities is only imagined and both of them are only perceived as unique, While taking into consideration objective criteria, it may turn out that they are normal, not special". Doktorantka zatem dostrzega to napięcie i w tym momencie je reflektuje. Czuję niedosyt takiej świadomie zaakcentowanej refleksji w tych miejscach rozprawy gdzie powtarzając z naciskiem tezę o wyjątkowości społeczności akademickiej i jej (domniemanym) wyodrębnieniu z rzeczywistości, autorka np. przypisuje ewolucję gatunku narracji uniwersyteckiej i przedstawionego w niej obrazu społeczności akademickiej wpływowi zmian społecznych, politycznych i kulturowych oraz transformacji w konceptualizacji doświadczenia cielesności i materialności, co dobitnie świadczy o znaczeniu jakie w istocie ma w tej rozprawie owo nieusuwalne napięcie między mitologizacją akademickiej odrębności i porowatym, semi-przepuszczalnym charakterze tego wyodrębnienia. Mowa tu oczywiście o napięciu różniącym się do pewnego stopnia od rozbieżności bardzo dobrze skomentowanej przez autorkę – pomiędzy wizją środowiska akademickiego a jego rzeczywistym obrazem.

Z tego powodu myślę, że praca doktorska mgr Kraszewskiej byłaby ciekawsza i zyskałaby na spójności gdyby na początku rozprawy postawić tezę w takim (lub podobnym) sformułowaniu jakie widnieje w ostatnim zdaniu zakończenia dysertacji: "Although, as John Dugdale put it in

The Guardian, ‘The cut-off communities that writers love to observe are hard to find in the interconnected contemporary world’ (Dugdale, 2013), the separation is as it were permeable, thus allowing the outsiders to see themselves elsewhere, and the insiders to relate themselves to the outside.”

Rozdział pierwszy rozprawy poświęcony jest starannej, szczegółowej dyskusji gatunku narracji uniwersyteckich (literackich i filmowych) z podaniem przykładów. Doktorantka zauważa, że przedstawiając społeczność akademicką autorzy (często będący czynnymi badaczami) posługują się parodią i satyrą, oraz broni postawionej w tym rozdziale tezy, że gatunek narracji uniwersyteckiej daleki jest od wyczerpania – wręcz przeciwnie, przeżywa renesans w pierwszych dwóch dekadach XXI w. Mgr Kraszewska wyraża również przypuszczenie, że popularność narracji uniwersyteckich można tłumaczyć atrakcyjnością odrębności akademickich rytuałów w czasach elektronicznej uniformizacji. W tym pożytecznym, lecz nieco monotonnym rozdziale autorka urozmaica lekturę przytaczając historię uniwersyteckich kampusów oraz etymologię samego pojęcia ‘campus’. Doktorantka wskazuje na różnice gatunkowe, strukturalne i treściowe w angielskich, amerykańskich oraz polskich narracjach uniwersyteckich i wyjaśnia je odwołując się do różnic między systemami edukacji akademickiej w tych krajach. Charakteryzując narrację uniwersytecką i jej podgatunki autorka rozprawy odwołuje się do krytycznych rozróżnień wprowadzonych przez takich badaczy (jak również pisarzy) jak, m.in.: J.O. Lyons, Elaine Showalter, C. K. Anderson, J. R. Thelin, David Lodge, John E. Kramer, Jeffrey Williams, Merritt Moseley. Mgr Kraszewska posiada znakomitą orientację w dziedzinie polskiej literatury krytycznej dotyczącej narracji uniwersyteckich. Cieszę się, że doktorantka obficie korzysta z dorobku takich polskich badaczy jak, m. in.: Ludmiła Gruszewska-Blaim, J. Madejski, Marta Łysik, A. Skubaszewska-Pniewska, Ewa Kraskowska.

Rozdział drugi rozprawy poświęcony jest rozważaniom na temat charakteru, kształtu i historii społeczności akademickiej i ich obrazie w narracjach uniwersyteckich, podczas gdy rozdział trzeci omawia przestrzenną organizację życia akademickiego – akademickie kampusy i architekturę, i ich odzwierciedlenie w powieściach i filmach. Rozdział czwarty dyskutuje tradycje struktur akademickich, hierarchie, relacje i zależności pomiędzy członkami akademickiej społeczności i ich literacką lub filmową dramatyzację. W rozdziale piątym autorka dyskutuje przedstawienia pracy badawczej i dydaktycznej nauczycieli akademickich oraz ich stylu życia, i dyskutuje obraz pracy administracji uniwersyteckiej. Rozdział szósty analizuje zachowanie studentów, ich życie towarzyskie i uczuciowe, oraz warunki studiowania. Rozdział siódmy powraca do idei wyjątkowości i odrębności życia społeczności akademickiej, wyrażonych w zrytualizowanej i rytmicznej organizacji przepływu czasu, różnej od organizacji przepływu czasu poza murami uczelni.

Oparta na imponującej ilości źródeł rozprawa doktorska mgr Kraszewskiej jest rezultatem solidnej i drobiazgowej pracy badawczej. W rezultacie czytelnik otrzymuje swojego rodzaju kompendium zbierające dotychczasowe wyniki badań i krytycznych dociekań nt. powieści i filmów przedstawiających różne aspekty życia społeczności akademickiej, które doktorantka zbiera pod parasolem szerszej kategorii gatunkowej, tj. narracji uniwersyteckiej. Jednak bibliograficzny rozmach rozprawy, stanowiący o sile tego szeroko zakrojonego projektu, jest jednocześnie jego piętą achillesową: ilość omawianych pozycji nie pozwala na wnikliwszą analizę materiału a dysertacja zamienia się miejscami w bibliografię adnotowaną (*raisonnée*). Tym niemniej, z tego właśnie powodu, rozprawa mgr Kraszewskiej może stać się cennym źródłem bibliograficznym dla innych badaczy i studentów.

Podsumowując swoje uwagi dotyczące rozprawy doktorskiej mgr Marzeny Kraszewskiej, jestem zdania, że przedstawiona przez nią do recenzji praca pt. *Representations of Academic Community in University Narratives* (Obraz społeczności akademickiej w narracjach uniwersyteckich) spełnia przewidywane ustawą wymogi stawiane pracom doktorskim. W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Marzeny Kraszewskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wrocław, 15. 03. 2021 r.

Zofia Kolbuszewska